

באקסימיליא מכת"ק אדמו"ר
צד השני של עמוד הקודם

בס"ד. ליל ש"ק פ' בשלח, י"א שבט,
אחרי קבלת שבת (מאמר א), ה'תשח"ו*
(הנחה בלתי מוגה)

באתי לגני אחותי כלה², ואיתא במדרש רבה (במקומו³) לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחילה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, וע"י חטא עה"ד נסתלקה השכינה מארץ לרקיע הא', ואח"כ ע"י שאר החטאים נסתלקה מרקיע לרקיע עד רקיע הז', ואח"כ עמדו צדיקים והורידו את השכינה מלמעלה למטה, עד שבא משה רבינו, שהוא השביעי, וכל השביעין חביבין⁴, והורידה מרקיע הא' למטה בארץ. וזהו צדיקים גו' וישכנו לעד⁵, שהם משכינים וממשיכים⁶ בחינת שוכן עד מרום וקדוש⁸ שיהי' בגילוי למטה. והוא ע"י עבודתם באתכפיא סט"א ואתהפכא סט"א, שעיי"ז אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין⁹, והוא אור הסוכ"ע שמאיר בכולהו עלמין בשוה. ועיקר הגילוי הי' במקדש, כמ"ש¹⁰ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כאו"א מישראל¹¹. וזהו שאחת העבודות שהיו במקדש היא עבודת הקרבנות, דבקרבות יש ב' ענינים, בתחלה נעשית העלאה מלמטה למעלה, שזהו"ע שרזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס¹², וקרבות הו"ע קירוב הכחות כו"ס¹³,

-
<p>(תו"מ — סה"מ באתי לגני ע' ט). וש"נ.
(9) בתניא פכ"ז (לד, א) ובלקו"ת ר"פ פקודי מציין לזהר ח"ב קכח, ב (ובלקו"ת שם מציין גם לזהר שם סז, ב. וראה גם שם קפד, א). וראה גם תו"א ויקהל פט, ד. לקו"ת חוקת סה, ג.
(10) תרומה כה, ח.
(11) הובא בשם רז"ל בלקו"ת ר"פ נשא כ, סע"ב. ובכ"מ. וראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך עה"פ תרומה שם ("שמעתי לומדים"). של"ה סט, א. רא, א. חלק תושב"כ תרומה שכה, ב. שכו, ב. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 173 הערה 45.</p> | <p>(1) מאמר זה מיוסד בעיקרו על פרק השמיני* מהמשך באתי לגני הי"ש"ת.
(2) שה"ש ה, א.
(3) שהש"ר עה"פ.
(4) ויק"ר פכ"ט, יא.
(5) תהלים לו, כט.
(6) ראה מ"כ ומהרז"ו לבמדב"ר פי"ג, ב. מהרז"ו לב"ר פי"ט, ב.
(7) ע"פ נוסח התפלה — שחרית דשבת ויו"ט. ובשהש"ר שם: שוכן עד וקדוש שמו (ישעי' נז, טו).
(8) ראה ד"ה באתי לגני תשי"א ס"ד</p> |
|---|--|
-
- (* הפרק השייך לשנה זו — ראה תו"מ — סה"מ באתי לגני ח"א ע' vi. וש"נ.
<p>(12) ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב.
(13) ראה סה"מ תש"ט ע' 29. וש"נ.</p>	

ואח"כ נעשה ריח ניחוח¹⁴, שהו"ע ההמשכה מלמעלה למטה שיהי' ושכנתי בתוכם. וזהו ג"כ שהמשכן הי' מעצי שטים, דשטה פירושו נטי', סטי' מן הדרך, וכמ"ש¹⁵ כי תשטה אשתו, שקאי על הנשמה הישראלית שירדה למטה וסטתה מדרך הישר. וכאשר ישנו שטות זה דלעו"ז, צריך להפכו לשטות דקדושה. וזהו שהמשכן הי' מעצי שטים, לפי שכל ענין עבודת המשכן ומקדש הוא להפוך את השטות דלעו"ז לשטות דקדושה.

וממשיך בהמאמר, שמעצי שטים עשו קרשים למשכן, דהנה, כתיבת קרש יש ג' אותיות, קו"ף רי"ש ושי"ן, ואיתא בזהר¹⁶ דאותיות ק' ר' הם אתוון דלעו"ז, ובכדי שיהי' להם קיום נטלין אות ש' בגווייהו, בכדי שיהי' להם חיות מהקדושה. ותכלית העבודה היא להפוך את ענין הקרש לקדושה. ומבאר בהמאמר, שהאותיות ק' ר' דומים לאותיות ד' ה', שהרי"ש דומה לדל"ת בתמונתו וכן בפירושו, אבל מ"מ יש הפרש גדול ביניהם, שהד' יש בו יו"ד מאחוריו, שהיו"ד מורה על הביטול, ולכן אות ד' הוא בקדושה, משא"כ הר' אין בו יו"ד מאחוריו, היינו שאין בו ביטול, ולכן הוא מאתוון דלעו"ז. וכמשנ"ת כל זה בסעיפים הקודמים.

(ב) **והנה** לאחרי שמבאר בהמאמר ההפרש בין אות ד' לאות ר', ממשיך לבאר¹⁷ שכן הוא גם ההפרש בין אות ה' לאות ק', דאף שהם דומים זל"ז, מ"מ יש הפרש גדול ביניהם, דאות ה' היא בקדושה, ואות ק' היא בלעו"ז. ומבאר, שאות ה' נעשית מאות ד', אלא שניתוסף בו רגל השמאלי מלפניו, והיינו, שבאות ד' היו"ד הוא מאחוריו, והוא יחוד אב"א, ובאות ה' היו"ד הוא (גם) מלפניו, והוא יחוד פב"פ, שהוא יחוד בשלימות. ומבאר בהמאמר בענין אות ד' (שיש בו יו"ד מאחוריו), שהד' מקבל מהג', וכמארז"ל¹⁸ ג' ד' גמול דלים.

והענין בזה, כפי שמבאר רבינו הזקן¹⁹ בענין תמונת אות ג' (כידוע שתמונת האותיות מורה על אופן ההמשכה, דאותיות הם

(א) תו"א נט, א. וראה ביאורי הזהר בלק לאדמו"ר האמצעי לזח"ג רד, א (קז, ריש ע"ד). אוה"ת דרושי חנוכה ס"ע שלד.

(14) ויקרא א, ט. פינחס כח, ח. ועוד.
 (15) נשא ה, יב.
 (16) בהקדמה (ב, ב).
 (17) בפרק השייך לשנה זו — פרק ח.
 (18) ראה שבת קד, א.

ליל ש"ק פ' בשלח, י"א שבט, ה'תשח"י (א) יז

מלשון אתא בוקר¹⁹, שהם המשכות וגילויים, ותמונת האותיות מורה על אופן האור והגילוי²⁰, שהוא קו א' שהוא וא"ו עם נקודה שהוא י' תחתיו. דהנה, אות וא"ו מורה על ענין ההמשכה מלמעלה למטה, ולכן בראשית הוא"ו יש אות יו"ד, לפי שכל המשכה היא ע"י הקדמת הצמצום, דבכדי שהרב המשפיע יוכל להשפיע לתלמידו, צריך לצמצם תחילה את השכל שישאר נקודה בלבד שהיא בערך התחתון. וצמצום זה הוא תחילת ההמשכה, והוא היו"ד שבראש הוא"ו. ולאחרי שהשפעה בכללותה נעשית מדודה לפי ערך המקבל, אזי צריך להיות ענין ההמשכה מלמעלמ"ט, שסדר ההמשכה הוא שככל שנמשך למטה יותר הרי זה מתצמצם ומתקצר יותר, וכן הוא בתמונת אות וא"ו, שככל שנמשך הרי הוא הולך ודק. אמנם, כל זה הוא מצד המשפיע, אבל בבוא השכל לכלי המקבל, אזי מתצמצמת ההשפעה יותר, והו"ע הצמצום שנעשה בה מצד כלי המקבל, והיינו, שנוסף על הצמצום וההמשכה שמצד המשפיע, הנה בבוא ההשפעה בכלי המקבל הרי היא מתצמצמת יותר מצד כליו. והו"ע היו"ד שבסוף הוא"ו שבתמונת אות ג', שמורה על הצמצום שנעשה מצד כלי המקבל, והיינו שמקבל רק נקודה בלבד מכללות ההשפעה. וזהו ענין ד' עולמות אבי"ע שבכל המשכה והשפעה, היינו, שהמקבל הוא מקבל רק בחי' עשי' בלבד, והוא חלק רביעי, ולכן היו"ד תחת הוא"ו שבאות ג' הוא רובע מהקו של הוא"ו. וזהו ענין ג' ד' גמול דלים, שמורה על ההשפעה מאות ג' לאות ד'.

אמנם ע"י ההשפעה מאות ג' לד', שהו"ע ההשפעה למאן דלית לי' מגרמי' כלום, הנה מאות ד' נעשה ה', והיינו, שע"י ההשפעה נעשה תוספות אור, וכנ"ל במעלת ה' על ד' שבאות ה' הוא יחוד פב"פ. וזה נעשה ע"י הצדקה, שצדקה הוא צדק ה'²¹, שמאות ד' נעשה ה'. והענין בזה, דהנה כתיב²² יש מפזר ונוסף עוד, וארז"ל אם ראית אדם מפזר מעותיו לצדקה הוי יודע שהוא מוסיף, שהרי אפשר לחשוב שע"י הפיזור יהי' חסרון וגרעון בממונו, הנה עז"נ יש מפזר ונוסף עוד, שלא זו בלבד שלא יהי' שום חסרון וגרעון, אלא אדרבה, ונוסף עוד. ומבואר

(ב) יל"ש משלי יא, כד (רמז תקמז).

19) ישע"י כא, יב. וראה תו"א מב, ב. 21) זח"ג עב, א. ועוד.
לקו"ת במדבר יא, ג. ועוד. 22) משלי שם.
20) ראה תניא שעהיה"א ספ"א. פי"ב.

בכתבי האריז"ל²³ בענין גבאי צדקה למעלה, שהוא יסוד בינה שבתוך ז"א, או יסוד ז"א עצמו, שבו נמשכים כל החסדים, ועל ידו היא ההשפעה לספירת המלכות. וע"י השפעה זו הרי לא זו בלבד שאין שום חסרון, אלא אדרבה, שע"ז דוקא מגיע לבחי' גדלות והתרחבות ז"א. וזהו הפירוש שצדקה הוא צדק ה', דצדק קאי על ספירת המלכות, והאותיות צדק מורים על האור כפי שהוא בדרגא נמוכה, דתמונת אות צד"ק היא יו"ד ונו"ן שפניהם הפוכות זו מזו ועומדים אחר באחור. וכמו"כ באות דל"ת הוא יחוד אב"א כנ"ל (ס"ב). ואות קו"ף מורה על היות רגלה הארוך מתפשט ויורד בקליפות (כדלקמן). וכל זה הוא לפי שהיחוד הוא אחור באחור, שהוא יחוד גרוע, ולכן אפשר להיות מזה אחיזה כו', והיינו, דהגם שאות קו"ף הוא בקדושה עדיין, מ"מ, כיון שאפשר להיות מזה אחיזה כו', הרי זה מורה שגם בתחילה הוא יחוד גרוע. וכל זה הוא בהאותיות צד"ק מצד עצמם. אמנם ע"י ההשפעה דמעשה הצדקה, נעשה אות ה' שהו"ע יחוד פב"פ, ויתרה מזה, שע"י מעשה הצדקה הנה מבחי' צד"ק עצמו שהוא יחוד גרוע נעשה אות ה', יחוד פב"פ, שהוא יחוד בשלימות.

אמנם אות ק', אף שבכללות דומה היא לאות ה', מ"מ, יש הפרש גדול ביניהם, שהרגל השמאלי דאות ק' יורד למטה, שזהו"ע רגלי יורדות מות²³, וזהו שאמרו רז"ל²⁴ ירד גבריאל ונעץ קנה בים ועלה בו שרטון ועליו נבנה כרך גדול של רומי, שמיצר לישראל, דים הוא ספירת המלכות דאצילות, ונעץ קנה בים הו"ע רגלי יורדות מות, ומזה נעשה ניקה לסט"א להוסיף כח בקליפות, עד שנבנה כרך גדול של רומי שמיצר לישראל, והיינו, שהעבודה דישראל היא ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, וכרך גדול של רומי מונע ומעכב השראת השכינה בישראל. וכל זה הוא מצד קנה הקו"ף שיורד למטה. וזהו ההפרש בין ק' לה', שאות ק' הוא בלעו"ז, ואות ה' הוא בקדושה.

ג) וביאור הענין ע"ד החסידות, דהנה כתיב²⁵ בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, שהם ג' עולמות ביי"ע, ובנפש האדם הם ג' הלבושים מחשבה דיבור ומעשה²⁶. וג' בחינות אלו אף שכולם הם

ג) שער המצוות וטעמי המצוות פ' ראה.

23) משלי ה, ה.

24) שבת נו, ב. סנהדרין כא, א.

25) ישע"י מג, ז.

26) ראה תו"א מג"א צה, ב ואילך. לקו"ת בלק סו, א ואילך.

ליל ש"ק פ' בשלח, י"א שבט, ה'תשח"י (א) יט

לבושים בלבד, מ"מ, יש הפרש ביניהם, דמחשבה ודיבור אינם נפרדים מהאדם, ולכן ישנם רק במין האדם, והיינו שכח הדיבור ישנו במין האדם דוקא, ולכן נקרא בשם מדבר, ועוד זאת, שהדיבור נשמע להאדם דוקא, משא"כ בכח המעשה, הרי ישנו כח הפועל בנפעל גם בדומם, היינו שפעולת כח המעשה היא גם בדומם, וכמו"כ ישנו כח המעשה גם בבע"ח, והיינו לפי שכח המעשה נפסק מהאדם. וכמו"כ בג' עולמות ב"ע, שבעשי כתיב אף עשיתיו, אף הפסיק הענין. וכמרומוז בג' הקוין שבתמונת אות ה', שקו העליון וקו הימני מורים על המחשבה והדיבור, וקו השמאלי מורה על המעשה, ולכן קו השמאלי נפסק מב' הקוין, לפי שכח המעשה נפסק מכח המחשבה ודיבור.

והנה ענין ג' הקוין באות ה' היינו שהמחשבה דיבור ומעשה שלו ממולאים מאור הקדושה, והיינו, שמלבד זאת שמקיים במחשבתו דיבורו ומעשיו את כל הענינים דתומ"צ, הנה גם בדברי הרשות הרי כל המחדו"מ שלו הם לשם שמים, ולא רק הענינים הגשמיים שעושה בהם המצוה, וכמו אכילת שבת, שהאכילה עצמה היא מצוה, אלא גם בדברי הרשות הנה כל עשיותיו הם כמו הכשר מצוה, ועובד בהם העבודה דבכל דרכיך דעהו²⁷, וכמו בענין העסק בפרנסה, שלא זו בלבד שהעסק הוא בתכלית הכשרות, שנוהר מאונאה, השגת גבול, לזה ואינו פורע והדומה, וגם אינו מוטרד ומושקע בהעסק, אלא מתייגע בהעסק רק בכח המעשה בלבד, כמ"ש²⁸ יגיע כפיך, אבל מוחו ולבו פנויים לתורה ותפלה, הנה עוד זאת, שכל העסק הוא לשם שמים, בכדי שיוכל לתת צדקה ושאר המצוות, ובשביל זה הוא עוסק בפרנסה בכדי שיוכל לעבוד את הוי'.

והענין בזה, שכאשר העסק אינו כדבעי, הרי לא זו בלבד שבשעת העסק אינו כדבעי עד ששוכח שברכת הוי' היא תעשיר²⁹, ונדמה לו שכחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה³⁰, הנה עוד זאת, שהעסק שלא כדבעי גורע ומחסר גם בהענינים שהגיע אליהם ע"י עבודת התפלה. וכפי שמבאר כ"ק אדמו"ר האמצעי³¹ הטעם שאנו רואים בהמון הרב, שמצד עבודתם בתפלה מגיעים הם לדחילו ורחימו, אם לבחינת

(27) משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות
(28) תהלים קכח, ב. וראה לקו"ת שלח
(29) משלי יו"ד, כב.
(30) ע"פ עקב ח, יז.
(31) בהקדמה לדרך חיים.
מב, ד. חוקת טו, ג. ובכ"מ.

יראת אלקים או לבחינת יראת חטא עכ"פ, ומ"מ, כשבא לפועל חסר זאת, וא"כ השאלה היא היכן הם האהבה ויראה. ומבאר בזה, שבכללות יש ב' אופנים בפרנסה, כמ"ש³² בשמאלה עושר וכבוד, שישנו האופן דעושר וישנו האופן דכבוד. עושר היינו שרוצה להעשיר, ומשו"ז משקיע הרבה כספים בהעסק ועד שלוה גם משל אחרים. אך ישנו אופן שנותנים לו פרנסתו בדרך כבוד, והיינו שגם כאשר אינו מרבה בעשיית כלים, נותנים לו פרנסתו בדרך שלמעלה מהטבע. והנה, גם כאשר פרנסתו היא באופן הא', צריך ליזהר שיהי' זה בדרך הקדושה, והיינו שלא יהי' מוטרד בזה ביותר, ושלא יבלבל אותו מהקביעות עתים לתורה ותפלה, כי צריך לידע אשר ברכת הוי' היא תעשיר, וגם כל העסק צריך להיות לשם שמים. אבל כאשר הוא משקיע ומטריד את עצמו בהעסק, הנה עי"ז עושה גרעון וחסרון גם בהענינים דיראת אלקים ויראת חטא שהגיע אליהם ע"י עבודת התפלה, והיינו שע"י השיקוע בהעסק פועל הוא גרעון בכל עניניו עד שאינו שייך גם ליראת חטא. והעצה לזה היא כמארז"ל³³ כל המקבל עליו עול תורה מעבירים ממנו כו' ועול דרך ארץ, והיינו, דהגם שמצד מעמדו ומצבו במצור ובמצוק אינו שייך להרגיש את התענוג האלקי שבתורה, ויתירה מזה, שאינו שייך להרגיש גם את התענוג שכלי שבתורה, דאף שבתורה כתיב³⁴ כי היא חכמתכם ובינתכם (גם) לעיני העמים, הנה מצד מצבו אינו שייך להרגיש גם את התענוג שכלי שבתורה, מ"מ, עי"ז שיקבל עליו עול תורה, שיתעקש וישקיע את עצמו (ער וועט זיך איינשפארן און אריינווארפן זיך) בתורה בדרך קבלת עול, אזי פורקים ממנו עול דרך ארץ.

(ד) **והנה** כאשר עבודתו היא כתמונת אות ה', שכל מחשבותיו דיבוריו ומעשיו ממולאים מאור הקדושה, הרי זה פועל גם על מדותיו שיהיו כדבעי, וכפי שמבאר בהמאמר בענין גבאי צדקה, שדבריו הם בנחת ובקירוב הדעת, בדרכי שלום ודרכי נועם. ויש לומר הטעם שמביא בהמאמר דוגמא מגבאי צדקה דוקא, ע"פ משנת"ל (ס"ג) בענין גבאי צדקה למעלה, שהוא יסוד בינה שבתוך ז"א או יסוד ז"א עצמו, שהוא המשפיע למלכות, וע"י ההשפעה הנה ונוסף עוד, שע"י מעשה הצדקה, הנה מבחי' צד"ק נעשה ה', שהוא יחוד בשלימות. ולכן, כאשר מבאר בהמאמר הענין דאות ה"א בעבודה, מביא את הדוגמא דגבאי

(32) משלי ג, טז.

(33) אבות פ"ג מ"ה.

(34) ואתחנן ד, ו.

ליל ש"ק פ' בשלח, י"א שבט, ה'תשח"י (א) כא

צדקה דוקא. ומבאר בזה, שאופן דיבורו של הגבאי צדקה הוא בדרכי נועם כו', והיינו, דהגם שההתעסקות בענין הצדקה צריכה להיות בתוקף, ועד שלפעמים צריך להיות בזה ענין של כפי', וכמו מעשין על הצדקה³⁵, מ"מ, מדבר הגבאי צדקה בדברי נועם ודרכי שלום, ומתרחק מן הגאווה עד קצה האחרון. ויובן זה ע"פ מאמר הבעש"ט³⁶ על הפסוק³⁷ כל שאור וכל דבש לא תקטירו גו' קרבן ראשית תקריבו גו', דלכאורה הרי זו סתירה, ומבאר, שבתחילת העבודה צ"ל קצת ישות, כמו שאור שמנפח, והיינו, שבכדי שלא יבוא היצה"ר ויאמר לו מי אני ומה אני, צריך להיות הגבהה בעבודתו, והו"ע שמינית שבשמינית³⁸. אך כל זה הוא בתחילת העבודה³⁹, אבל לאחרי כן הנה כל שאור וכל דבש לא תקטירו. ולכן, גבאי צדקה שכבר גמר עבודתו עד שנעשה משפיע על אחרים, צריך להתרחק מהגאווה עד קצה האחרון, שלא יהי' אצלו לא מינה ולא מקצתה³⁸.

(ה) **אמנם** תמונת אות ק' היא באופן שרגלה השמאלית יורדת למטה, וכנ"ל (ס"ב) שזהו"ע רגלי' יורדות מות, עד שנבנה ממנה כרך גדול של רומי שמיצר לישראל, והו"ע שדה דלעו"ז. והענין בזה, דהנה, אית שדה ואית שדה⁴⁰, אית שדה דקדושה, ואית שדה דלעו"ז, ועז"נ⁴¹ כי בשדה מצאה צעקה הנערה המאורשה ואין מושיע לה, וכפי שמבאר כ"ק אדמו"ר הצ"צ, שנערה קאי על הנה"א שירדה למטה, ומצאה האיש בשדה היינו שדה דלעו"ז, דבשדה דקדושה, הרי אדרבה, דרשו הוי' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב⁴², משא"כ בשדה דלעו"ז, הרי עשו איש שדה נעשה המושל ושולט עלי', עד שגם כאשר צעקה הנערה אזי אין מושיע לה, לפי שהמושל ושולט שם הוא רק עשו איש שדה. ומסיים בכתוב ומת האיש גו' לבדו ולנערה לא תעשה דבר, דהנה כתיב⁴³ לא ידח ממנו נדח, ולכן ומת האיש גו' לבדו, שהרי כל יניקת הקליפות הוא מהקדושה, ולכן כאשר ישאר לבדו, שיוקח ממנו החיות דקדושה, אזי ומת האיש גו'. אבל ולנערה לא תעשה דבר, לפי שגם בשעת החטא

(ד) אוה"ת תולדות קמג, ב ואילך.

-
35) ראה ב"י לטור יו"ד סרמ"ח.	ב' דחג השבועות תשי"א (תו"מ ח"ג ע' 151 ואילך). ועוד.
36) כתר שם טוב סימן שצג.	
37) ויקרא ב, יא ואילך.	40) זח"א קכב, סע"א.
38) סוטה ה, א.	41) תצא כב, כז.
39) ראה לקו"ש חכ"ב ע' 162 הערה 32.	42) ישע"י נה, ו.
"רשימות" חוברת טו ע' 34 ואילך. שיחת יום	43) ע"פ שמואל"ב יד, יד.

היא באמנה אתו ית"44, שהרי רק רגלי יורדות כו', אבל בפנימיות הנה וכבודי לאחר לא אתן⁴⁵. ואעפ"כ, בחיצוניות ולפי שעה הרי המושל ושולט עלי' הוא עשו איש שדה, והו"ע הקנה דקו"ף שעליו נבנה כרך גדול של רומי המיצר לישראל. והתחלת הענין הוא מהאותיות דמחשבות זרות ודברים בטלים, שמצד המחשבות והדיבורים הלא טובים הנה מזה בא גם למעשה לא טוב, שזהו הקנה דקו"ף שיורר למטה. ולא זו בלבד שהאותיות דמח"ז ודב"ט הם חסרון מצ"ע, אלא עוד זאת, שהם עושים גרעון גם בכללות עבודתו. וכמו שפירש הרב המגיד⁴⁶ ע"פ⁴⁷ לא רגל על לשונו, שהאותיות דמח"ז ודב"ט (לא רק דיבורים האסורים, כמו לה"ר ורכילות, אלא גם אותיות של דב"ט), הם הולכים רכיל ומקטרגים על כל עבודתו, וזהו לא רגל על לשונו, שנזהר שלא יהיו ענינים המקטרגים עליו.

(ו) **וממשיך** בהמאמר, שזהו ג"כ מ"ש⁴⁸ והבור רק אין בו מים, ר"ק הם אותיות ק' ר', ועז"נ שאין בו מים. ומבאר בהמאמר ההפרש בין בור לבאר, דבאר קאי על הנשמה, דכתיב בה⁴⁹ מעין גנים באר מים חיים, דכשם שמי הבאר הם מקודם מים מלוחים, וע"י שעוברים את המיצר ודוחק של גידי הארץ הם נעשים מים חיים⁵⁰, כך גם בהנשמה, שע"י ירידתה למטה להתלבש בהמיצר ודוחק של הגוף ונה"ב, הרי היא ממשכת בחי' המעין, בחי' מים חיים, בג"ע העליון, שהוא שקי' דמיא, וזהו מעין גנים באר מים חיים.

וצריך להבין, איך אפשר הדבר שע"י עבודת הנשמה למטה בעוה"ז תגרום תוספת אור בג"ע העליון. אך הענין הוא, דהנה אמרו רז"ל⁵¹ יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי העוה"ב, ומבאר כ"ק אדמו"ר מהר"ש⁵², שדוקא ע"י העבודה שבעוה"ז מגיעים לבחי' אור הסובב. ובכללות יש בזה ג' בחינות, עוה"ז, ג"ע התחתון שהוא עדיין בגדר העשי', וג"ע העליון שהוא למעלה מגדר זמן ומקום. ויש בחינה נעלית יותר, שזהו מה שמתחדש ע"י העבודה. והיינו, דעם היות שבירידת הנשמה למטה יורדת היא מגעה"ע לגעה"ת, וכידוע

(44) תניא ספכ"ד.

(45) ישעי' מב, ח.

(46) אור תורה סימן רד. לקוטי אמרים תתקיא ואילך.

סימן ריט.

(47) תהלים טו, ג.

(48) וישב לו, כד.

(49) שה"ש ד, טו.

(50) ראה אוה"ת חוקת ע' תתמו. ע'

(51) אבות פ"ד מ"ז.

(52) המשך וככה תרל"ז פ"ט (סה"מ

תרל"ז ח"ב ע' תה ואילך).

בפירוש⁵³ מארז"ל⁵⁴ דע מאין באת ולאן אתה הולך, שהנשמה באה מאין, שהוא ביו"ד, דקאי על געה"ע, כמארז"ל⁵⁵ ביו"ד נברא עוה"ב, וע"י עבודתה באה רק לבחי' אן, שהוא בלי יו"ד, דקאי על געה"ת שהוא בגדר העשי', היינו בגדר זמן ומקום, ובפרט ע"י ירדתה בעוה"ז ממש שבאין ערוך לעוה"ב שהוא געה"ע, ומ"מ, ע"י העבודה נעשה ענין של התחדשות, וכמשי"ת. דהנה, התהוות העולמות היא מהמדות, כמ"ש⁵⁶ זכור רחמין וחסדיך כי מעולם המה, וג"ע הוא הג' ראשונות של כל עולם⁵⁷, וא"כ הרי גדלה מעלת ג"ע על העולם כמעלת המוחין על המדות. דהנה כללות ההשתלשלות נחלק לג' בחינות, ועד"מ בגוף האדם למטה שיש בו ג' בחי' שהם ראש גוף ורגל⁵⁸, דבראש הם המוחין שזוהי המעלה היותר עליונה, ובגוף הם המדות, וברגל הוא כח המעשה בלבד, והוא הכח היותר תחתון. ועם היות שיש מעלה ברגל, שהוא מוליך את הראש ומכ"ש את הגוף, והיינו שהגוף והראש אינם יכולים להגיע למחוז חפצם כי אם ע"י הרגל דוקא, מ"מ, בכדי שהרגל יוליך את הראש, הרי זה גופא בא ע"י ההבנה שבמות, שמבין שצריך ללכת למקום פלוני, וע"י המדות שבלב באה ההשגה שבמוח להרגלים, ואז מוליכים הם את הלב והמוח למחוז חפצם, והיינו, שהרגל צריך לקבל מהראש והגוף, לפי שהוא היותר תחתון. ולמעלה ממנו הוא הגוף. ועם היות שיש יתרון מעלה בהלב על המוח, וכמו ברעו"ד שלמעלה מטו"ד, הרי יש רעו"ד שעם היותה למעלה מטו"ד הרי היא באה ע"י הקדמת ההתבוננות דוקא, אלא שההתבוננות היא בענין ההפלאה. וגם בחי' רעו"ד שלמעלה מטו"ד לגמרי, הרי גם היא באה מהמוחין, וכמו ענין המס"נ, שעם היותו תוקף עצמי שלמעלה מהשכל, הרי באמת התוקף דמס"נ ענינו הוא תוקף הדעת, שהוא בדעת חזק ותקיף עד מס"נ ממש. ונמצא שכל האברים הם מקבלים מהמוחין. ועד"ז יובן למעלה בענין הג"ע, שהוא בחי' ג' ראשונות. אמנם כל זה הוא כמו שהוא מצד עצמו, אבל ע"י העבודה בעוה"ז דוקא מוסיפים תוספת אור בג"ע העליון⁵⁹. וזהו מעין גנים, שבג"ע מצ"ע מאיר

העבודה בעולם הזה מוסיפים תוספת אור בגן עדן, דאף שהכח לזה בא מלמעלה, מעולמות העליונים, מ"מ, לאחרי שנמשך הכח מלמעלה, הנה ע"י העבודה למטה מגיעים למעלה יותר. ועד"מ הרגל, דאף שזה גופא שהרגל מוליך את הראש למקום חפצו נמשך מהראש (כנ"ל), מ"מ, לאחרי שהרגל מקבל ההשפעה מהראש, אזי הרגל מגבי' את הראש.

(53) לקו"ת במדבר ב, א.
 (54) אבות ריש פ"ג.
 (55) מנחות כט, ב.
 (56) תהלים כה, ו.
 (57) ראה גם סה"מ עטר"ת ע' רסח.
 (58) ראה ביאוה"ז לאדמו"ר האמצעי אחרי עה, א. סה"מ תרח"ץ ע' רכב. וש"נ.
 (59) בזכרון אחדים — שהדוגמא דראש גוף ורגל הובאה על זה שדוקא על ידי

רק אור הממלא, והו"ע יושבין ונהנין מזיו השכינה, שההשגה היא רק בבחי' ממלא (וזהו הטעם שענין התשובה אינו מועיל בג"ע), וע"י העבודה בעוה"ז ממשיכים את אור הסובב.

(ז) **אמנם** כל זה הוא בחי' באר באל"ף. אבל בור בוא"ו, הנה עז"נ והבור רק אין בו מים, שמצד האותיות ק' ר', אין בו מים, ועל זה אמרו רז"ל⁶⁰ מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו, והיינו, שמצד העדר העבודה הרי הוא מוסיף כח בקליפות וסט"א, וזהו"ע קנה הקו"ף שרגלי' יורדות מות. וזהו ג"כ ענין כקוף בפני אדם⁶¹, דאף שגם בקליפה יש מחשבה דיבור ומעשה, ומדמה עצמה להקדושה, מ"מ הרי זה רק כקוף בפני אדם, והיינו, שאמיתית ענין המחשבה דיבור ומעשה הוא בקדושה, בחי' אדם, שהוא אל"ף ד"ס⁶², ד"ם הוא ר"ת דיבור ומעשה, ואל"ף הוא מחשבה⁶³, והאלף מחי' את הדם. והנה משנת"ל כאן שהמחשבה היא לחוד ודיבור ומעשה באים יחד, אינו סותר למשנת"ל (ס"ד) בענין אף עשיתיו, שהמעשה נפסק והדיבור ומחשבה הם מחוברים, לפי שיש הפרש בענין יחס הלבושים לגבי נפש האדם ליחוסם לגבי הלבושים עצמם. וכפי שמבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע"ה בענין ג' הלבושים מחשבה דיבור ומעשה, שלבוש המחשבה הוא לבוש המיוחד עם הנפש, והו"ע גילוי העלם העצמי לגבי עצמו, משא"כ לבוש הדיבור הוא לבוש הנפסק, וענינו הוא גילוי אל הזולת, אלא שיש מעלה בדיבור על מעשה, שהדיבור מתייחד עם הנפש, היינו שיש לו דביקות, שהרי הוא מדבר במה שהוא חושב או במה שחשב קודם עכ"פ, ולכן הדיבור הוא במין האדם דוקא, שנשמע לאדם, וישנו רק באדם, משא"כ המעשה נעשה נפרד לגמרי, ולכן נמשך כח המעשה גם בדומם, וכמו כח האומן שנמשך גם בהדומם, וגם כח המעשה ישנו גם בבע"ח (כמשנת"ל ס"ד). ולכן, כאשר מייחסים את הלבושים לגבי עצמם, היינו כמו שכבר נתגלו מן הנפש, הרי המעשה הוא נפרד והדיבור הוא דבוק, וזהו משנת"ל בענין אף עשיתיו. אבל כאשר מייחסים את הלבושים להנפש עצמו, הנה המחשבה היא מיוחדת עם הנפש, ואינה חידוש והוספה בהנפש, משא"כ

(ה) ד"ה ויאמר גוי' לך אעת"ר (סה"מ אעת"ר ע' מג ואילך).

(60) שבת כב, א. ב"ר פפ"ד, טז.
 (61) ראה זח"ב קמח, ב. אוה"ת (יהל אור)
 לתהלים ע' שנח.
 (62) של"ה כא, א. וראה אוה"ת שם.
 (63) ראה לקו"ת בהעלותך לא, ג.

ליל ש"ק פ' בשלח, י"א שבט, ה'תשח"י (א) כה

הדיבור מחודש מהנפש, שהרי הדיבור ענינו גילוי אל הזולת, וא"כ הרי הזולת תופס מקום אצלו, ולגבי הנפש עצמו אין תפיסת מקום להזולת, וכמו"כ אין תפיסת מקום להדיבור שענינו הוא לגלות לזולתו, וא"כ הרי הדיבור הוא מחודש (ע"ד המעשה). וזהו אדם א' ד"ם, שרומז על המחדו"מ כמו שהם בקדושה, אבל המחדו"מ בלעו"ז הנה התדמותם לקדושה היא כקוף בפני אדם.

ח) **וזהו** הענין שהמשכן הי' מקרשים, לפי שתכלית כל העבודה שבמשכן היא לאהפכא חשוכא לנהורא, והנתינת כח על זה היא ע"י עבודת הצדיקים, ובפרט נשיאי ישראל בכל דור ודור עד נשיא דורנו בעל ההילולא, שנותן כח לכל מקושריו והשייכים אליו, שתהי' אצלם העבודה דאתכפיא סט"א ואתהפכא סט"א, אשר ע"י עבודה זו אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, שנעשה באתי לגני כמו קודם החטא, ולמעלה יותר, ועד שנשלמת תכלית הכוונה דנתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים⁶⁴.

(64) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפל"ו.

בס"ד. מוצש"ק פ' בשלח, י"א שבט (מאמר ב), ה'תשח"י

(הנחה בלתי מוגה)

באתי לגני אחותי כלה², ואיתא במדרש³ לגן אין כתיב כאן אלא לגני, לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחילה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, כפי שהי' בבריאת העולמות, ואח"כ הנה ע"י חטא עץ הדעת נסתלקה השכינה מן הארץ לרקיע הא', וע"י החטאים שלאחריו נסתלקה השכינה מרקיע לרקיע עד לרקיע השביעי, ואח"כ הנה הצדיקים ע"י עבודתם המשיכו את השכינה מרקיע הז' לרקיע הו', ואח"כ למטה יותר, עד למשה רבינו, שהוא השביעי, וכל השביעין חביבין⁴, שהמשיך את השכינה מרקיע הא' לארץ. וזהו מ"ש⁵ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, שיהי' עיקר שכינה בתחתונים, כמו שהי' כאשר באתי לגני, לגנוני. וענין זה נעשה ע"י עבודת הצדיקים, שהם משכינים וממשיכים⁶ בחי' שוכן⁷ עד מרום וקדוש⁸ שיהי' בגילוי למטה, והוא ע"י עבודתם באתכפיא סט"א, שעיי"ז אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, וכהדיוק בכולהו עלמין, היינו היקרא דקוב"ה שהוא בכולהו עלמין בשוה, שאין זה אור הממלא כל עלמין, שבזה אין עולם דומה לחבירו, כי אם אור הסובב כל עלמין, שלגבי' הרי כולהו עלמין הם בשוה. וגילוי זה נמשך ע"י ועשו לי מקדש ושכנתי גו'. וממשיך בהמאמר¹⁰, שזהו שאחת העבודות (היינו העבודה המיוחדת, שהרי פירוש אחת הוא מלשון מיוחד¹¹) שהי' במקדש הוא ענין עבודת הקרבנות, כי, רזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס¹², וענין

-
- (1) מאמר זה מיוסד בעיקרו על פרק השמיני* מהמשך באתי לגני ה'שי"ת.
- (2) שה"ש ה, א.
- (3) שהש"ר עה"פ.
- (4) ויק"ר פכ"ט, יא.
- (5) תרומה כה, ח.
- (6) ראה מ"כ ומהרז"ו לבמדב"ר פיי"ג, ב.
- (7) מהרז"ו לב"ר פיי"ט, ב.
- (8) ע"פ נוסח התפלה — שחרית דשבת ויו"ט. ובשהש"ר שם: שוכן עד וקדוש שמו
-
- (*) הפרק השייך לשנה זו — ראה תו"מ —
- תו"מ באתי לגני ח"א ע' vi. וש"נ.
- (1) (ישעי' נו, טו).
- (8) ראה ד"ה באתי לגני תשי"א ס"ד (תו"מ — סה"מ באתי לגני ע' ט). וש"נ.
- (9) בתניא פכ"ז (לד, א) ובלקו"ת ר"פ פקודי מציינ לזהר ח"ב קכח, ב (ובלקו"ת שם מציינ גם לזהר שם סז, ב. וראה גם שם קפד, א). וראה גם תו"א ויקהל פט, ד. לקו"ת חוקת סה, ג.
- (10) פרק ב.
- (11) ראה תור"ה עד אחת — מנחות יח, א. וראה ד"ה באתי לגני תשל"ב ס"ד הערה 22 (תו"מ שם ע' נג). ועוד.
- (12) ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב.

מוצש"ק פ' בשלח, י"א שבט, ה'תשח"י (ב) כז

קרבנות הוא קירוב הכחות כו'¹³ (שהו"ע העלאה), ועי"ז נעשה אח"כ ריח ניחוח¹⁴, נח"ר לפני כו'¹⁵, שהו"ע ההמשכה למטה, עד שנעשה ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד מישראל¹⁶, וכפי שמבאר בהמאמר, שכשם שהיתה עבודת הקרבנות בשעה שביהמ"ק הי' קיים בגשמיות, כמו"כ ישנו גם הענין דאדם כי יקריב מכם קרבן להו"י¹⁷, שפועל בעצמו (ער טוט דורך מיט זיך) כללות הענין דעבודת הקרבנות. וממשיך לבאר¹⁸, שלכן הי' המשכן מעצי שטים דוקא, דשטים הוא מלשון סטי' מן הדרך, וכמ"ש¹⁹ כי תשטה אשתו, דבכללות קאי על הנשמה הישראלית כאשר היא סוטה מדרך הישר, דרך המלך, מלכו של עולם, והו"ע השטות דלעו"ז. ועל זה צריכה להיות העבודה דאתכפיא סט"א המביאה לאתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא, שמשטות דלעו"ז עושים שטות דקדושה, וכמו אהני לי' שטותי' לסבא²⁰, שע"ז הוא נעשה בן עולם הבא, שזהו הענין שמעצי שטים בונים את המשכן שבו שורה עיקר שכינה²¹.

(ב) וממשיך לבאר²² מה שעצי המשכן נקראים בשם קרשים, שבתכתב קרש יש ג' אותיות, קו"ף רי"ש ושי"ן, וענינם הוא [שהרי ידוע שאותיות התורה הם מלשון אתא בוקר²³, שהם ממשיכים גילוי אור, ומזה מובן שהאותיות עצמם מורים על תוכן הדבר שנקרא בשם זה], כדאיתא בזהר²⁴ שאותיות ק' ר' הם אתון דאתחזיאו על סטרא בישא (אותיות דלעו"ז), ובגין לאתקיימא נטלי אות ש' בגווייהו, שע"ז יהי' להם חיות מהקדושה, כי לולי זאת הרי שיקרא לא קאי²⁵. וענין העבודה הוא להפוך את האותיות דלעו"ז להיות קרש דקדושה. ומבאר הטעם שהאותיות ק' ר' הם אותיות דלעו"ז, דהנה, ק' ר' הן לנגד ד' וה', שהרי אות ר' מתדמה לאות ד' ואות ק' מתדמה לאות ה'. ואף שהאותיות ד' ור' דומים (ועד שכמעט שוים) זל"ז, הן בדמותן והן בפירושן, שהן

13) ראה סה"מ תש"ט ע' 29. וש"נ.
14) ויקרא א, ט. פינחס כח, ח.
15) תו"כ ופרש"י ויקרא שם. ספרי ופרש"י פינחס שם.
16) הובא בשם רז"ל בלקו"ת ר"פ נשא כ, סע"ב. ובכ"מ. וראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך עה"פ תרומה שם ("שמעתי לומדים"). של"ה סט, א. א. רא, א. חלק תושב"כ תרומה שכה, ב. שכו, ב. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 173 הערה 45.

17) ויקרא א, ב.
18) פרק ג.
19) נשא ה, יב.
20) כתובות יז, א.
21) ראה בהמשך פ"ה.
22) פרק ו.
23) ישע"י כא, יב. וראה תו"א מב, ב.
24) בהקדמה (ב, ב).
25) שבת קד, א.

מלשון דלות ועניות, מ"מ, הרי הם הפכיים זמ"ז. וכפי שמצינו בנוגע לד' ור', שאם יחליף ר' במקום ד' או ד' במקום ר' הרי זה מחריב עולמות ח"ו²⁶, וכמו בפסוק²⁷ שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד, שצריך להדגיש את הד', ואם מחליפו ח"ו באות ר' הרי זה מחריב עולמות, וכן לא תשתחוה לא-ל אחר²⁸, שצריך להדגיש את הר', ואם מחליפו ח"ו בד' הרי זה מחריב עולמות. וממשיך לבאר החילוק ביניהם בתמונתם (כמבואר בשער היחוד והאמונה²⁹ שכל אות היא בתמונה מיוחדת פרטית המורה על ציור ההמשכה והתגלות האור כו' באות זו), שאות ד' יש לו יו"ד מאחוריו, וענין אות יו"ד שהיא בציור של נקודה שאין לה התפשטות, מורה על ענין הביטול. והרי כללות החילוק בין קדושה ללעו"ז, שקדושה הוא דבר הבטל, ולעו"ז הו"ע של ישות וגבהות ומציאות נפרד, כמבואר בתניא³⁰. ולכן, מצד הביטול דאות ד' שיש לו יו"ד מאחוריו, הנה עם היותו עדיין בבחי' דלות, הרי הוא בבחי' הקדושה. משא"כ ללא הביטול דיו"ד מאחוריו, אזי נעשה אות ר', שהיא מאתון דלעו"ז. ועתה³¹ בא לבאר ענין האות ק' שנעשה מר', שבסט"א נעשה מר' ק', כדלקמן.

ג) ולהבין זה מקדים לבאר: והנה בקדושה נעשה מאות ד' ה', דה' הרי יש בו ג"כ יו"ד מלפניו, והוא רגל השמאלי דאות ה', אלא שהוא מלפניו, ובד' הוא מאחוריו, והיינו שמורה על אופן היחוד, דאות ד' מקבל מאות ג' שקדם אליו, והוא יחוד אחור באחור, ובאות ה' היו"ד מלפניו, שהיחוד הוא בבחינת פנים בפנים. וזה נעשה ע"י הצדקה, וכדאיתא בכתבי האריז"ל³² דצדקה הוא צדק ה'³³, שמאות ד' נעשה ה', וכמארז"ל²⁵ ג' ד' גמול דלים, שהד' מקבל מהג', ועי"ז נעשה אות ה'.

וביאור הענין, כפי שמבאר אדמו"ר הזקן^א בענין צורת אות גימ"ל (כנ"ל שצורת האותיות מורה על אופן המשכת האור), שהוא

(א) תו"א נט, א. וראה ביאורי הזהר בלק לאדמו"ר האמצעי לזח"ג רד, א (קו, ריש ע"ד). אוה"ת דרושי חנוכה ס"ע שלד.

(31) בפרק השייך לשנה זו — פרק ח.
(32) ראה בהמצויין לקמן בהערה ב. תו"מ שם ע' רסה הערה ד"ה בכתבי האריז"ל.
(33) זח"ג עב, א. ועוד.

(26) ויק"ר פי"ט, ב.
(27) ואתחנן ו, ד.
(28) תשא לד, יד.
(29) פי"ב.
(30) פכ"ב. פל"ה. ועוד.

מוצש"ק פ' בשלה, י"א שבט, ה'תשח"י (ב) כט

קו א' שהוא וא"ו עם נקודה שהוא י' תחתיו, וזה מורה על בחי' היסוד, ולכך נק' גימ"ל, שהוא גומל דלים, פי' שגומל חסד ושפע למלכות הנק' דל. וענין הוי"ו יו"ד, הרי זה דוגמת אות וי"ו, אלא שתמונת אות וי"ו הוא יו"ד וי"ו, להורות על פנימית הטפה דהיא יו"ד בראשית השפע כו' ונמשכה בשפע הוי"ו אח"כ כידוע, משא"כ גימ"ל הוא בהיפוך, הוי"ו למעלה והיו"ד למטה, להורות על סיום השפע במלכות, אחרי המשך האור והשפע מן המשפיע כו' (עכ"ל). והענין בזה, דאות וי"ו יש בראשו יו"ד, וממנו נמשך קו דק. ומורה בכללות על ההמשכה מלמעלה למטה, כי, כדי שיומשך מעליון לתחתון, מהרב אל התלמיד, צריך העליון לצמצם את עצמו להיות בערך התחתון, שלכן נשאר רק היו"ד שבראשו, שזהו תחלת ההמשכה. ולאחרי שהשפעה מדודה כבר, הנה ככל שירדת מלמעלה למטה הרי זה באופן שמתצמצם ומתקצר, שזהו ציור אות וא"ו, שלאחרי היו"ד שבראשו נמשך קו שהולך ודק. ולאחרי כן, הנה בכדי שיומשך להמקבל שאינו בערך, ויהי' לפי ערך כלי המקבל, צריך להיות ענין של צמצום, היינו, שהמקבל³⁴ עומד בתנועה של צמצום וביטול המציאות, וביטול זה הוא הכלי לקבל את השפע מן המשפיע. וזהו היו"ד בסוף הוא"ו (שבתמונת אות גימ"ל), שמורה על סיום ההמשכה, כשצריך לבוא (איבערגיין) להמקבל שלית לי' מגרמי' כלום, שזהו"ע הד'³⁵. וזהו גם ענין גמול דלים כפשוטו, שהעשיר שיש לו, משפיע לעני ודל דלית לי' מגרמי' כלום, ואופן ההשפעה נרמז באות גימ"ל שממנה נמשך לאות דלי"ת.

וע"י מעשה הצדקה נעשה מד' ה'. והענין בזה, כמבואר בכתבי האריז"ל על הפסוק³⁶ יש מפזר ונוסף עוד, שדרשוהו רז"ל על ענין הצדקה (אם ראית אדם מפזר מעותיו לצדקה הוי יודע שהוא מוסיף), כי היסוד דאימא שבתוך ז"א, או היסוד עצמו דז"א, הוא הנקרא גבאי צדקה, הגובה כל האורות, ואח"כ הוא הנותנו ומחלקו לעניים שהם מבחי' המלכות. והנה הצדקה שנותן לה הם החסדים היורדים ביסוד ז"א כו'. וכפי הסברא הי' נראה שעיי"ז נתמעטו אורות החסדים מן ז"א, ולכן

(ב) שער המצוות וטעמי המצוות פ' ראה.

(ג) יל"ש משלי יא, כד (רמז תקמז).

(34) בענין ב' צמצומים אלו — ראה גם ד"ה באתי לגני דאשתקד ס"ב וד' (תו"מ שם ואילך).
(35) ראה גם שם ס"הו (תו"מ שם ע' רלו ע' רלב ואילך; ע' רלד ואילך).
(36) משלי יא, כד.

הודיענו כי יש מפזר כו' ומחמת הפיזור הי' נוסף עוד ממה שהי' כו', שנגדל גופא דז"א. והנה הנותן צדקה גם הוא יהי' עד"ז, כי גם אם יראה בעיניו שהוא מפזר ממונו, אינו אלא מוסיף ממונו. ומוסיף לבאר עוד כוונה אחרת בענין הצדקה: דע כי אות צדי שבתובת צדקה, מורה על היות זו"ן אחור באחור, וזהו ציור אות צ', יו"ד ונו"ן כפופה הפוכות פניהם זו מזו ועומדים אחור באחור. ואות ד', מורה על היות אז הנקבה דלה ועניי'. ואות קוף, מורה על היות רגלה הארוך מתפשט ויורד בקליפות (כדלקמן ס"ח). ומסיים שכאשר זו"ן הם אחור באחור הרי זה זיווג גרוע, ולכן צריך לתקן שיהי' זיווג העיקרי והאמיתי שזהו"ע אות ה' של צדקה (ע"כ). וזהו גם מה שמבאר בהמאמר, שבאות ד' היו"ד הוא מאחוריו, שמורה על יחוד אחור באחור, ובאות ה' היו"ד הוא מלפניו, שהיחוד הוא בבחינת פנים בפנים. והיינו, שע"י נתינת הצדקה למטה למאן דלית לי' מגרמי' כלום, שהו"ע ההשפעה מגימ"ל לדל"ת, גמול דלים, אזי נעשה גם הענין דגמול דלים למעלה, ועי"ז נעשה מד' ה', שניתוסף הרגל השמאלי שהו"ע היו"ד מלפניו, שיהי' היחוד בבחינת פנים בפנים.

ד) וממשיך לבאר הענין בלשון החסידות, דהנה, ג' הקוין שבאות ה' מורים על סדר ההשתלשלות שנחלק לג' עולמות בי"ע, בראתו יצרתיו אף עשיתיו³⁷. וענינו באדם (שהרי מבשרי אחזה³⁸), שג' הקוין דאות ה' הם ג' לבושי הנפש מחשבה דיבור ומעשה³⁹, ולכן קנה השמאלי הוא נפסק מהשני קוין (קו העליון וקו הימני שמורים על המחשבה ודיבור), להורות שהמעשה הוא נפסק מדיבור ומחשבה, שזהו מ"ש אף עשיתיו, אף הפסיק הענין. דהנה, אף שמחשבה דיבור ומעשה הם לבושים בלבד, מ"מ, בלבושים גופא יש חילוק בין מחשבה ודיבור, שאינם נעשים נפרדים לגמרי מן האדם, לענין המעשה שנעשה נפרד לגמרי מן האדם, שהרי בענין המעשה ישנו כח הפועל בנפעל, כח האומן שישנו בהכלי שנעשה על ידו, ועוד זאת, שענין המעשה ישנו גם במין החי שאין בו שכל כלל, משא"כ מחשבה ודיבור שהם מיוחדים למין האדם דוקא, שלכן נקרא בשם מדבר. ומבאר בהמאמר, שאות ה"א בקדושה הוא כאשר ג' לבושי הנפש מחשבה דיבור ומעשה הם ממולאים מאור הקדושה, שאז הנה מחשבתו דיבורו ומעשיו הם כדבעי, והיינו, שכל הענינים דתומ"צ שצריך לעסוק בהם לא יחסר בהם והם אצלו בשלימות,

(37) ראה תו"א מג"א צה, ב ואילך. לקו"ת בלק סז, א ואילך.

(38) ישע"י מג, ז.
(39) איוב יט, כו.

מוצש"ק פ' בשלח, י"א שבט, ה'תשח"י (ב) לא

וגם בשעה שעוסק בעניני העולם, ע"פ התורה כמבואר בשו"ע, הנה כל עשיותיו הם לשם שמים⁴⁰, והיינו, לא רק הענינים שהעבודה בהם היא באופן דבכל דרכיך דעהו⁴¹, שהעשי' עצמה היא מצוה, ע"ד אכילת שבת, אלא גם שאר הענינים שהם בבחינת הכשר לענין המצוה הבא לאחרי זה. וכמו שמביא בהמאמר הדוגמא מעסק מו"מ, ש"הכוונה בהריוח הוא שיוכל לקיים את המצוות לשמור ולעשות, וכמו במצות צדקה וגמ"ח (שזהו שע"י הריוח עצמו מקיים מצוות, הן מצד הצדקה, והן שאר המצוות, כידוע⁴² שאינם צריכים להיות בחנם, במגנא⁴³, אלא צריך לקנותם בדמים), וכן בכדי שיהיו מוחו ולבו פנויים לעסוק בתורה כו' ועבודה שבלב בתפלה" (שזהו ע"ד הכשר מצוה). ומוסיף עוד ענין, ש"כאשר עושה כן, הנה מלבד זה אשר מרויח זמני הלימוד ומחי' נפשו ממש ומאירה באור התורה והתפלה, הנה עוד זאת אשר עצם העסק מו"מ שלו (כאשר הוא לש"ש) הוא כדבעי, דבמילא ה"ה נזהר מאונאה וגזל מרמה ושקר, דהרי יודע אשר כל אלה שנא הוי', ואיך יעשה דבר אשר היפך אלקות. וגם מאיר אצלו בגילוי האמונה פשוטה הקבועה בכל לב איש ישראל דברכת הוי' היא תעשירי⁴⁴, והברכה תבוא רק כאשר יהי' העסק ראוי לברכת הוי" (משא"כ אילו הי' מושקע בעניני הפרנסה ומוטרד בהם, שנוסף על הענין הבלתי רצוי שבזה גופא, שמורה על המחשבה דכחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה⁴⁵, הרי זה גם גורע בהענינים ודרגות ומעלות שהגיע אליהם ע"י עסקו בעבודת התפלה וקיום התורה ומצוותיו).

ה) **והענין** בזה, כפי שמבאר אדמו"ר האמצעי בארוכה בהקדמתו לדרך חיים, שישנם כאלו שאינם מוצאים יראת חטא בעצמם לפי ערך יראת אלקים שבקרבם ע"י עבודתם בתפלה ותורה ומע"ט, שהסיבה לזה היא, מצד טרדת עומק לבם ודעתם בפרנסה ועסקי הזמן שמבלבלים ועוקרים מעט מעט השרשת יראת אלקים ויראת ה', וזהו סיבת הנפילה לרוב ההמון כו'. והיינו, שהעסק בפרנסה אינו באופן דיגיע כפיך⁴⁶, שהגיעה היא בכפים בלבד, ואילו בעיקר המוחין עסוק הוא בהענין דאני לא נבראתי אלא לשמש את קוני⁴⁷, אלא באופן שגם

46 תהלים קכח, ב. וראה לקו"ת שלח מב, ד. חוקת סו, ג. ובכ"מ.
47 משנה וברייתא קידושין בסופה (ע"פ הגירסא בש"ס כת"י (אוסף כתבי היד של תלמוד הבבלי — ירושלים תשכ"ד). וכ"ה במלאכת שלמה למשניות קידושין שם. ועוד).

40 ראה אבות פ"ב מי"ב.
41 משלי ג, ו.
42 ראה טעמי המצות שבהערה 32.
43 ראה זח"ב קכח, א.
44 משלי י, כב.
45 עקב ח, יז.

ראשו נעשה שקוע בזה, ועד שנעשה מושקע בכל מציאותו (ער פאָרלירט זיך) בדאגות וטרדות הפרנסה, באופן שהדאגה פן יחסר לחמו⁴⁸ מכלה (עס צורייבט) את כל מציאותו, שאז, הנה לא זו בלבד שבשעת מעשה אינו כדבעי, אלא עוד זאת, שזה מחסר וגורע מהענינים שהגיע אליהם ע"י עבודתו בתפלה ותורה ומצוותי, הבנה והשגה כו', ועד שנחסר גם בהענין דיראת אלקים ואפילו ביראת חטא בהנוגע לפועל. וממשיך לבאר ענין כללי בשרש הפרנסה, דהנה כתיב⁴⁹ בשמאלה עושר וכבוד, ולכאורה אינו מובן למה חילקם לשתיים. אך הענין הוא, שיש ב' אופנים בפרנסה, אופן הא', כמארז"ל⁵⁰ מה יעשה אדם ויתעשר ירבה בסחורה [וכיון שעצה זו נאמרה בתורה, הרי מובן שגם בקדושה יכול להיות סדר כזה], והיינו, שמרבה בקניית ריבוי סחורה הרבה יותר מכפי מעותיו, שלא לפי ערך הכח והיכולת והמדידה והגבלה שלו, עד שלוה גם ממונם של אחרים. וכל זה הוא לפי שמצד איזה טעם שיהי' נמשכת לו הפרנסה ע"פ דרכי הטבע דוקא, ולכן, כדי שיהי' הוספה וריבוי בפרנסה, צריכה להיות הוספה וריבוי בכלים, וכיון שהקרן והכלים שלו אינם מספיקים, זקוק הוא גם לכלים של אחרים שמלוה מהם ממון כו'. אמנם, סדר זה הוא רק בבחי' הגבול דקדושה. אך ישנו גם אופן הב' בפרנסה, והוא הנקרא (לא רק עושר סתם, אלא) עושר וכבוד, שאפילו במיעוט סחורה הנה ברכת הוי' היא תעשיר, שנותנים לו הצלחה מופלגה שלא לפי ערך הכלים, כיון שזוהי הצלחה למעלה מדרך הטבע. ועל זה אמרו רז"ל⁵¹ כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו כו' ועול דרך ארץ, וכל הפורק ממנו עול תורה נותנים עליו כו' ועול דרך ארץ. והיינו, שכאשר פורק ממנו עול תורה, שכח ההעמקה הבנה והשגה והסברה שהי' צריך להיות שייך לעניני תורה בלבד, הרי הוא מושקע אצלו בעניני פרנסה עד לדיוטא היותר תחתונה, אזי נותנים עליו עול דרך ארץ, היינו, שפרנסתו היא באופן שצריך להרבות בסחורה וכו', ועד שזהו אפילו באופן של עול, היינו, שבשביל הפרנסה עושה ענינים כאלו שאין להם מקום בשכל, כי אם בדרך עול, אלא שזהו עול שהוא בצד ההפכי, עול דלעו"ז, ולא עול דקדושה. והעצה לזה היא שיקבל עליו עול תורה ועול מצוות, והיינו, שאע"פ שבמעמדו ומצבו עתה, הנה מצד המצור ומצוק שמצד החומריות שלו, או אפילו מצד הגשמיות שלו, אינו שייך להבנה והשגה ועאכו"כ שאינו שייך להעמקה, מ"מ, הרי הוא מוסר ונותן עצמו (ער וואַרפט זיך

(50) נדה ע, ב.
(51) אבות פ"ג מ"ה.

(48) ע"פ ישעי' נא, יד.
(49) משלי ג, טז.

מוצש"ק פ' בשלח, י"א שבט, ה'תשח"י (ב) לג

אריין) לקבל עליו עול תורה, וכמו"כ עול עבודת התפלה ועול מצוות, הרי זה פועל שפורקים ממנו עול דרך ארץ, אם באופן של דרך הטבע, או אפילו בהצלחה שלמעלה מדרך הטבע, שבכלים מועטים תהי' לו פרנסה מרובה.

(ו) **ומוסיף** בהמאמר בביאור ענין אות ה"א בקדושה, שג' לבושי הנפש מחשבה דיבור ומעשה ממולאים מאור הקדושה, שאז הנה כל עשיותיו הם לשם שמים, ובדרך ממילא הרי עצם הפועל הוא כדבעי: "וכמו גבאי צדקה והדומה", שמצד מעלתו (שהוא ע"ד גבאי צדקה למעלה, שהו"ע יסוד ז"א, כנ"ל ס"ג) יכול להיות אצלו הרגש של מציאות, מ"מ, "הרי דבריו הם בנחת ובקירוב הדעת, ואף שלפעמים הוא בחוזק גדול [נעד שלפעמים צריך להיות ענין של כפי', כמו מעשין על הצדקה]⁵² לעמוד על איזה דבר בתוקף גדול, שיהי' נעשה הדבר ההוא בהידור והדומה, ובכ"ז הנה מדבר בנחת ודברי טעם, ומתרחק מהגאווה עד קצה האחרון". וכמבואר בתורת הבעש"ט⁵³ על הפסוק⁵⁴ כל שאור וכל דבש לא תקטירו גו' קרבן ראשית תקריבו גו' (דלכאורה יש בזה סתירה, דכיון דשאור ודבש אינם רצויים, למה מביאים מהם קרבן ראשית), אמר הכתוב לא תקטירו ממנו אשה לה' לעבוד ע"י גבהות, רק קרבן ראשית, ראשית ההתקרבות להש"י מותר להיות בגבהות [וע"ד המבואר⁵⁵ במארז"ל⁵⁶ ת"ח צריך שיהא בו אחד משמונה שבשמינית, שענין זה הוא בתחלת העבודה, כי, אם לא יהי' בכחי' הגבהה כלל, לא יערב לבו לגשת אל העבודה באמרו מי אנכי ומה עבודתי⁵⁷. ועד"ז בנוגע לדבש שהו"ע התענוג, כמארז"ל⁵⁸ לעולם ילמוד אדם שלא לשמה, היינו, שלומד מצד התענוג שבשכל התורה], אבל אח"כ אל המזבח העליון לא יעלו לריח ניחוח לה', שאין נחת רוח לפניו ית' בגבהות ח"ו, כי תועבת ה' כל גבה לב⁵⁹, אפילו בכל דהוא (לא מינה ולא מקצתה⁶⁰).

(ז) **וממשיך** בהמאמר, שכל זה הוא אות ה"א בקדושה, שג' לבושי הנפש מחשבה דיבור ומעשה הם ממולאים באור הקדושה, ואינם מניחים (זיי לאָזן גיט צו) כל עניני חושך שמחסרים

(52) ראה ב"י לטויו"ד סרמ"ח.
(53) כתר שם טוב סימן שצג.
(54) ויקרא ב, יא ואילך.
(55) ראה לקו"ש חכ"ב ע' 162 הערה 32.
(56) סוטה ה, א.
(57) תו"א מג"א צא, ב. לקו"ת במדבר טו, ג.
(58) פסחים נ, ב. וש"נ.
(59) משלי טו, ה.
(60) דחג השבועות תשי"א (תו"מ ח"ג ע' 151

וגורעים ומנגדים על אור דקדושה ועניניו. אמנם, אות קו"ף הם המחדור"מ דלעו"ז, ונעשה מאות רי"ש, דאות רי"ש הוא מחשבה ודיבור דלעו"ז, דכאשר הוא מלא ממחשבות זרות והרהורין בישין, וכן בדיבורים אשר לא להוי' המה, לא מבעי דיבורים האסורים, לה"ר רכילות והדומה, אלא גם ריבוי דברים בטלים, הנה נעשה עי"ז קנה הקו"ף שהוא המעשה, והיינו שנופל במעשה לא טוב ר"ל (והיינו, שלא זו בלבד שהמחשבה ודיבור דלעו"ז עצמם הם שלא כדבעי, אלא עוד זאת, שהם מביאים גם למעשה בלתי רצוי, ע"ד האמור לעיל בנוגע לדאגות הפרנסה, שהם מחסרים וגורעים גם בהדרגות שהגיע אליהם ע"י עבודתו הקודמת). וכמבואר גם בתורת הרב המגיד⁶⁰ על הפסוק⁶¹ לא רגל על לשונו, שכשמדבר דברים בטלים או לשון הרע, אז ההבל והקול ההוא עולה ומקטרג עליו, וכאשר אדם ההוא לומד אח"כ דברי תורה, והקול וההבל מדברי תורה ג"כ עולה, רק הקול וההבל הראשון דוחה את השני מלעלות ומקטרג עליו. וזהו לא רגל על לשונו, ר"ל הצדיק אינו מלשין על עצמו, אבל הרשע מלשין על עצמו, דהיינו דיבור הרע הא' מלשין ומקטרג על לשונו של ד"ת שלמד אח"כ. והענין בזה, דהנה, לשון האדם הוא באופן שנתתי לפניך את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע⁶², שיכול לדבר דיבורים דקדושה, שכללותם הם אותיות התורה ואותיות התפלה, ויכול לדבר גם דיבורים האסורים או עכ"פ דברים בטלים. אמנם, כאשר מדבר לא רק דיבורים האסורים אלא אפילו דברים בטלים, הנה דיבורים אלו עולים למעלה והולכים רכיל ומקטרגים על הדיבורים בתורה ובתפלה כו'. ועבודת הצדיק צריכה להיות באופן שלא רגל על לשונו, היינו, שלא יהיו על לשונו דברים בטלים שהולכים רכיל ויכולים למנוע את הפעולה של דברי תורה ודברי תפלה. אבל כאשר אינו נזהר בזה, הרי זה מחסר וגורע בעניניו הקודמים, ועד שנופל במעשים בלתי רצויים, ועד למעשים האסורים.

ח) **וממשיך** בהמאמר, שזהו קנה הקו"ף שיורד למטה, וכפי שמבאר לפני"ז, שאות ק' דומה בתמונתו לאות ה', אלא שבאות ה' הרגלים הם בשוה, ובאות ק' הרגל השמאלי הוא יורד למטה, שזהו"ע רגלי יורדות מות⁶³, שהוא קנה הקו"ף, והוא משארז"ל⁶⁴ ירד גבריאל ונעץ קנה בים ועלה בו שרטון ועליו נבנה כרך גדול (שהוא מיצר לישראל, רש"י), והוא קנה הק' הנעשה בקליפה וסט"א, וזה הוא המיצר לישראל.

60) אור תורה סימן רד. לקוטי אמרים
 סימן ריט.
 61) תהלים טו, ג.
 62) נצבים ל, טו.
 63) משלי ה, ה.
 64) שבת נו, ב.

מוצש"ק פ' בשלח, י"א שבט, ה'תשח"י (ב) לה

והענין בזה, כפי שמבאר אדמו"ר הצ"צ בפירוש מאמר הזהרה נעץ קנה בימא רבא, שקנה הוא דכורא דקליפה, ויונק ממלכות דקדושה הנק' ימא רבא. דהנה, ספירת המלכות דאצילות (ימא רבא) רגלי' יורדות מות, וממנה יכול להיות נמשך היניקה לסט"א (נעץ קנה בימא רבא), ע"י הנפילה במעשה לא טוב כו', שמוסיף כח בקליפות, עד שעליו נבנה כרך גדול של רומי שהוא מיצר לישראל, שזהו שאמרו רז"ל⁶⁵ לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים. ובפרטיות יותר, כפי שמבאר בארוכה בפירוש הכתוב⁶⁶ ואם בשדה ימצא איש את הנערה וגו' כי בשדה מצאה צעקה הנערה המאורשה ואין מושיע לה, דמ"ש כאן שדה פירושו מדבר (כמ"ש הרד"ק⁶⁷), מדבר אשר לא ישב אדם שם⁶⁸. דהנה, עבודת האדם היא שיהי' כתפארת אדם לשבת בית⁶⁹, דירה נאה אשה נאה וכלים נאים⁷⁰, כדאיתא בתיקוני זהר⁷¹ שקאי על הנשמה ועבודתה בתומ"צ שהם באופן נאה, שע"ז נעשה כתפארת אדם לשבת בית. אבל ענין המדבר הוא ארץ שממה אשר לא ישב אדם שם, היינו שאדם העליון שעל הכסא⁷² אינו יושב שם. ועז"נ ואם בשדה ימצא האיש את הנערה גו', היינו, שבשדה ישנו עשו גו' איש שדה⁷³, שהוא הלעו"ז דקדושה, ושם מוצא את הנערה, הנער חסר ה', דלא קבילת דכר⁷⁴ (היינו שחסר ענין הה"א דקדושה), והחזיק בה האיש גו', היינו, שיש לו שליטה עלי' לפי שעה, ועד שצעקה הנערה ואין מושיע לה (משא"כ אילו הי' במעמד ומצב שאור הקדושה ממלא את כל עניניו, אזי לא הי' מגיע לשדה, ארץ אשר לא ישב אדם שם). ואעפ"כ, כל ידח ממנו נדח⁷⁵, שזהו מ"ש ומת האיש גו' לבדו ולנערה לא תעשה דבר, כפי שמבאר אדמו"ר הצ"צ⁷⁶ הפירוש דלבדו, כי יתברר ויוציאו ממנו כל הניצוצים דקדושה שהיו בו עד שישאר הרע לבד וממילא יפול, והיינו, לפי שכללות החיות שלהם

(ד) אוה"ת תולדות קמא, ב.

(ה) ח"ג רנא, ב.

(ו) אוה"ת תולדות קמג, ב ואילך.

(65) רש"י תולדות כה, כג.

(66) תצא כב, כה-כז.

(67) בשרשים ובמכלול — הובא באוה"ת

שם.

(68) ראה ירמ" ב, ו.

(69) ישע"י מד, יג.

(70) ברכות נו, ב.

(71) תקון ו (כב, ב).

(72) ראה לקו"ת נשא כ, ג. ובכ"מ.

(73) תולדות כה, כז.

(74) זח"ב לח, ב.

(75) ע"פ שמואל"ב יד, יד.

(76) שם קמד, סע"ב ואילך.

הוא מצד ניצוצות הקדושה [וע"ד משנת"ל (ס"א) שע"י אות שי"ן נעשה קיום לאותיות ק' ר'], ולכן, כאשר מוציאים ממנו כל ניצוצות הקדושה, כמ"ש⁷⁷ חיל בלע ויקיאנו מבטנו ירשנו א-ל, ונשאר הרע לבד, אזי ומת האיש ההוא לבדו. אבל ולנערה לא תעשה דבר, ויש לה קימה מנפילתה וירידתה בבחי' שדה, והיינו לפי שרק רגלי' יורדות מות, אבל כבודי לאחר לא אתן⁷⁸, ולכן נשארת היא בשלימותה. ומ"מ, כיון שלפי שעה ישנו הענין דבשדה מצאה, אזי נעשית היניקה ללעו"ז, שזהו"ע קנה הקו"ף שיורר למטה, שכל זה הוא לפי שאור הקדושה לא הי' ממלא את ג' הלבושים מחשבה דיבור ומעשה.

ט) וממשיך בהמאמר: וזהו דכתיב⁷⁹ והבור ריק אין בו מים, דישנו באר באל"ף ובור בוא"ו, דבאר באל"ף קאי על הנשמה, וכמ"ש⁸⁰ מעין גנים באר מים חיים, דכשם שהבאר נובע מתתא לעילא, ועי"ז הוא ריבוי המים, כן הנשמה ע"י ירידתה בגוף שהוא בירא עמיקתא, אבל כאשר עוסק בתורה ומצוות כנ"ל, הנה מזה דוקא נעשה עליית הנשמה ביתר שאת בעילוי אחר עילוי, וזהו מעין גנים, דע"י שהנשמה בבחינת באר הנובעת בגילוי לאלקות, ע"י העבודה בבירור וזיכוך הגוף ונה"ב, הנה מזה נעשה המעין בהגנים, דגן הוא ג"ע, וכמ"ש⁸¹ ויטע כו' גן בעדן כו', וגנים הם ב' המדרי' שבג"ע, גן עדן התחתון וגן עדן העליון, והוא שקי' דמיא, נחל התענוג, שנעשה לנשמות בג"ע בעלותם למעלה כו'.

והענין בזה, דלכאורה אינו מובן, דכיון שגנים הו"ע גן עדן, ג"ע התחתון, ויתירה מזה, ג"ע העליון, איך אפשר שע"י באר מים חיים, דקאי על העבודה שבירידת הנשמה למטה, יהי' הוספה בהגנים, שנעשה המעין בהגנים. וביותר יוקשה ע"פ מ"ש אדמו"ר מהר"ש⁸² בביאור מארז"ל⁸³ דע מאין באת ולאן אתה הולך, שפירש בלקו"ת⁸⁴ מאין באת מג"ע העליון, ולאן אתה הולך הוא בחי' ג"ע התחתון, אן הוא לשון מקום, מלשון⁸⁴ אנה פניך מועדות, שלשון זה נופל על בחי' המקום

ז) המשך וככה תרל"ז פנ"ח ואילך.

77) איוב כ, טו. וראה תו"א חיי שרה טו, 80) שה"ש ד, טו.
 ג. 81) בראשית ב, ח.
 78) ישעי' מב, ח. וראה אוה"ת שמע"צ 82) אבות רפ"ג.
 ס"ע א'תתכח. 83) במדבר ב, א.
 79) וישב לז, כד. 84) יחזקאל כא, כא.

מוצש"ק פ' בשלח, י"א שבט, ה'תשח"י (ב) לו

הגשמי, ועד"ז ענין ולאן היינו בחי' ג"ע התחתון שנופל עליו לומר שם מקום (להיותו קשור עם עוה"ז שהוא בגדר מקום וזמן). וכפי שמבאר אדמו"ר מהר"ש שהפרש בין אין לאן, שבחי' אין יש בו יו"ד, ותיבת אן היא בלא יו"ד, והוא בחי' היו"ד שבו נברא העוה"ב⁸⁵, בחי' בינה, וגם ג"ע העליון הוא מבחי' בינה, וביו"ד דחכמה נברא העוה"ב. אמנם לפי זה צריך להבין, למה היתה כזאת מלפניו ית' שתרד הנשמה להתלבש בגוף, הלא קודם ירידתה היתה בבחי' אין, ולמה ירדה בגוף מאיגרא רמה לבירא עמיקתא⁸⁶, והלואי תהא השבתה למעליותא כמקודם, וכל הדרכים הם בחזקת סכנה⁸⁷. ומה גם שלאחרי כל זה תהי' עלייתה רק לג"ע התחתון בלבד, שזהו"ע ולאן אתה הולך.

אך הענין הוא, דהנה אמרו רז"ל⁸⁸ יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי העוה"ב, דחיי עוה"ב כולל כל עולמות עליונים וביחוד ג"ע העליון, ועז"נ שתשובה ומע"ט בעוה"ז הם נעלים יותר. ומבאר, שישנם ג' דרגות, הא' הוא עוה"ז, הב' הוא ג"ע כמו שהוא מצד עצמו, והג' הו"ע ההוספה שמוסיפים ע"י עבודת הגן, וכמ"ש⁸⁹ ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה, שמשמע שע"י העבודה מוסיפים בג"ע, וכמו בגשמיות שע"י עבודת הגן שלמטה מוסיפים שיגדלו הפירות בטוב יותר, כן הוא בג"ע ברוחניות, שע"י לעבדה זו רמ"ח מ"ע ולשמרה זו שס"ה ל"ת (כפי' תרגום יונתן), נמשך תוס' וריבוי אור בג"ע. וכללות החילוק ביניהם, שבנין העולם הוא מבחי' המדות, כמ"ש⁹⁰ זכור רחמין הוי' וחסדיך כי מעולם המה, שלכן כתיב⁹¹ ששת ימים עשה הוי' את השמים ואת הארץ, ולא כתיב בששת. ולמעלה מזה הוא ג"ע, שהו"ע המוחין, שלכן יש בג"ע ענין ההבנה וההשגה באופן שרואים את הענינים לאמיתתם, עולם ברור ראית⁹². אמנם, גם הגילוי שבג"ע הוא מבחי' ממכ"ע, שלכן אינו מועיל שם ענין התשובה, שהוא מצד בחי' סוכ"ע דוקא, והיינו, שבאותו מעמד ומצב שבאים לג"ע, באופן ותלמודו בידו⁹², או ח"ו להיפך, נשארים כן, כי בג"ע מאיר רק אור הממכ"ע, באופן שכל ענין על מקומו יבוא⁹³. אמנם, ע"י העבודה דלעבדה ולשמרה, שע"י

(90) תהלים כה, ו.

(91) יתרו כ, יא.

(92) פסחים נ, א.

(93) ראה לקו"ת פינחס עה, ג. דרושים

ליוהכ"פ ע, א.

(85) מנחות כט, ב.

(86) לשון חז"ל — חגיגה ה, ב.

(87) ע"פ לשון חז"ל — ירושלמי ברכות

פ"ד ה"ד. וראה לקו"ת אחרי כה, ג.

(88) אבות פ"ד מ"ז.

(89) בראשית ב, טו.

נעשה נח"ר לפני שאמרתי ונעשה רצוני¹⁵, שהו"ע קיום הרצון העליון שלמעלה מבחי' ממכ"ע, דהיינו בחי' סוכ"ע, אזי ממשיכים תוספת אור זה בג"ע. וענין זה נעשה ע"י העבודה דקיום התומ"צ למטה, שהרי לא ניתנה תורה למלאכי השרת⁹⁴, אלא דוקא לנשמה כמו שהיא מלובשת בגוף בהעלם והסתר דעוה"ז הגשמי שהוא התחתון במדריגה שאין תחתון למטה הימנו (כמבואר בתניא⁹⁵), ועובדת עבודתה מתוך מיצר ודוחקא, באופן דאתכפיא סט"א ואתהפכא סט"א. וזהו ולאן אתה הולך, שדוקא ע"י העבודה דתשובה ומע"ט בעוה"ז, פועלים גם בהאין שיתעלה למעלה מחיי עוה"ב (שהו"ע ג"ע העליון). וזהו מעין גנים, שגם בהגנים, ג"ע התחתון ואפילו ג"ע העליון, ניתוסף ענין המעיין, דהיינו אור הבלי גבול שלמעלה מבחי' ממכ"ע. וענין זה נעשה ע"י באר מים חיים, דקאי על עבודת הנשמה כפי שעוברת בהמיצר ודוחק דעניני עוה"ז הגשמי, כמשל המים המלוחים שעוברים את המיצר והדוחק של העפר הגשמי שבגידי האדמה ועי"ז נעשים מים חיים⁹⁶.

י' וממשיך בהמאמר: אבל הבור רק⁹⁷, דרק (היינו אותיות ר' ק' שהם אתון דאתחזיאו על סטרא בישא) הוא בור כו' (בור בוא"ו, ולא באר באל"ף). וזהו שארז"ל⁹⁸ ממשמע שנאמר והבור ריק, איני יודע שאין בו מים, ומה ת"ל אין בו מים, לומר לך, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו, דהבור ריק, ובור שהוא הנה"ב, מים אין בו אבל הוא ממולא מנחשים ועקרבים שהם מחשבות זרות וכו', וזהו הקו"ף, שהם כקוף בפני אדם⁹⁸, דאדם הוא מחשבה דיבור ומעשה, א' מחשבה, ד' מ' דיבור ומעשה, אבל קליפה הם רק כקוף בפני אדם, דבקדושה המחדו"מ ממולא מאור הקדושה, ובסט"א ממולא ממח"ז כו'. והענין בזה, דהנה, עיקר ענינו של אדם, ע"ש אדמה לעליון⁹⁹, הוא אדם דקדושה, ואילו ענין הקליפה אינו אלא שמתדמה לקדושה כקוף בפני אדם, ואינו אמיתית ענין האדם, כי אם איש שדה (כנ"ל בפירוש מ"ש ואם בשדה ימצא האיש את הנערה גו'). וכן הוא גם בנוגע למחשבה דיבור ומעשה, שזהו ענינו של אדם, א' מחשבה, ד' מ' דיבור ומעשה

98) ראה זח"ב קמח, ב. אוה"ת (יהל אור) לתהלים ע' שנח.

99) לשון הכתוב ישע"י יד, יד. וראה של"ה ג, א. כ, ב. ועוד.

94) ברכות כה, ב. קדושין נד, א.

95) ראה פל"ה. פל"ו. ועוד.

96) ראה אוה"ת חוקת ע' תתמו. ע'

תתקיא ואילך.

97) שבת כב, א.

(כמבואר בלקו"ת¹⁰⁰), שאמיתית ענינם הוא כפי שנמשכים ממחשבה דיבור ומעשה דלמעלה, שהם בקדושה בלבד, ואילו המחדו"מ דסט"א אינם אלא כקוף בפני האדם.

אך עדיין צריך להבין מ"ש שאדם הוא מחשבה דיבור ומעשה, א' מחשבה, ד' מ' דיבור ומעשה, שחלוקה זו היא באופן דא' ד"ס¹⁰¹, היינו, א' (מחשבה) בפני עצמו וד"ס (דיבור ומעשה) בפני עצמו, ובאופן שהא' מחי' את הד"ס, דלכאורה, הרי זה בסתירה למשנת"ל (ס"ד) בענין אות ה', ששני הקוין שמורים על מחשבה ודיבור, הם מחוברים, ורגל השמאלי שמורה על המעשה, הוא נפסק, שזהו"ע אף עשיתיו. אך הענין הוא, כפי שמבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע"ה בענין ג' לבושי הנפש מחשבה דיבור ומעשה, שכללות החילוק ביניהם הוא שלבוש המחשבה הוא לבוש המיוחד, דיבור הוא לבוש הנפרד ולבוש חיצוני, ולבוש מעשה הוא חיצוניות דחיצוניות, שיש בזה ב' אופנים. אופן הא', כפי שהוא מצד הנפש עצמה, שאז המחשבה היא ענין בפני עצמו (א' דאדם), ודיבור ומעשה באים יחד (ד"ס דאדם), והיינו לפי שמחשבה היא לבוש המיוחד עם כחות הנפש, ולכן, כשם שכחות הנפש נמצאים באדם בתמידות (ולא באופן דכלבוש תחליפם ויחלופו¹⁰²), כמו"כ גם המחשבה היא תמידית. ואף שיש במחשבה ענין הלבוש, הרי זה רק מה שאפשר להחליף ממחשבה זו למחשבה אחרת, אבל המחשבה עצמה היא משוטטת תמיד, ואי אפשר שיהי' הפסק במחשבה, כיון שהיא מיוחדת עם כחות הנפש. משא"כ לבוש הדיבור הוא לבוש הנבדל, שהוא נפרד מכחות הנפש, ולכן עת לדבר ועת לחשות מלדבר¹⁰³. ועאכו"כ כח המעשה, כמשנת"ל שישנו לא רק במין המדבר, אלא גם במין החי, אע"פ שאין להם דעת. וגם במין המדבר, הרי חרש שוטה וקטן שאין להם דעת, ומ"מ יש להם מעשה¹⁰⁴. וכללות החילוק הוא, שמחשבה היא גילוי העלם העצמי לעצמו, ללא שייכות להזולת, משא"כ במעשה וכן בדיבור, שכל ענין הדיבור הוא בשביל לגלות את הענין לזולתו. ומזה מובן, שריחוק הערך דדיבור ומעשה לגבי מחשבה הוא כמו ריחוק הערך של הזולת לגבי האדם עצמו.

(ח) ד"ה ויאמר גו' לך אעת"ר (סה"מ אעת"ר ע' מג ואילך).

100) בהעלותך לא, ג.
101) ראה של"ה כא, א. וראה אוה"ת שם. ובקהלת (ג, ז): עת לחשות ועת לדבר.
102) תהלים קב, כז.
103) כן מובא הלשון בכ"מ בדא"ח.
104) טהרות פ"ח מ"ו. ועוד.

ואופן הב' הוא לאחרי שישנם כבר ג' הענינים דמחשבה דיבור ומעשה, וכמו בהציור דאות ה', שהיא אות אחת שיש בה ג' הענינים דמחשבה דיבור ומעשה, הנה אז המחשבה והדיבור הם ביחד, שהרי ענין הדיבור הוא שמדבר מה שחושב עתה, או עכ"פ מה שחשב לפניו, משא"כ כח המעשה, הרי אפשר לעשות מעשה בלי כוונה כלל, ובענין שלא עסק בו מעולם, אלא שאז יהי' המעשה בלי סדר, ע"ד כח המעשה במין החי, שאף שאין להם מחשבה ודיבור, יש להם ענין המעשה.

(יא) **ומסיים** בהמאמר: וזהו שא' בזהר (בנוגע לאותיות ק' ר') ונטלין אות שי"ן, שהוא מה שלוקחין הארה דהארה מהארת החיות דקדושה וזהו הקיום שלהם (עכ"ל), וכנ"ל שכל הענינים לאמיתתם הם בקדושה, משא"כ בקליפה הרי זה רק כקוף בפני אדם. ובענין זה היא העבודה להפוך את החשוכא ומרירו לנהורא ולמיתקו, להוציא החיל שבלע מפיו ומבטנו ירשנו א"ל, עד שמת האיש ההוא לברו (כנ"ל ס"ח), והיינו, שפועלים שהקוף יחזור להיות ה"א, שכל הענינים ממולאים מאור דקדושה, ע"י עבודת התשובה בכל ג' הקוין דתורה עבודה וגמ"ח¹⁰⁵, שע"ז מהפכים את השקר דעולם והקשר דעולם לקרש דקדושה, קרשים שנעשים מעצי שטים עומדים, היינו, מהפיכת השטות דלעו"ז לשטות דקדושה, שהו"ע העבודה שלמעלה מטו"ד, ועי"ז בונים את המשכן, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, שנעשה כתפארת אדם לשבת בית, דירה לו יתברך בתחתונים¹⁰⁶.

(106) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז.
ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפל"ו.

(105) אבות פ"א מ"ב.